

היבום, כך יש לאחריים [שאר היבמים] חלק בה, משום זיקת היבום!

אמר לו רבי יהושע: עקיבא, דבריך [טענתך זו] אינה אלא בשני יבמין.

אבל מה אתה משיב על יבם אחד?

אמר לו רבי עקיבא לרבי יהושע: כלום חילקנו לענין שאר דברים, על יבם אחד ועל שני יבמין, בין שעשה בה מאמר בין שלא עשה בה מאמר?

וכשם שבשאר דברים לא חילקנו כך, בן לענין הפרת נדרים אין לחלק בזה.

ולהלן מפרשת הגמרא מה הכונה ב"שאר דברים".

ומסיימת הברייתא שהתפעל בן עזאי מתשובותיו של רבי עקיבא —

בלשון הזה אמר בן עזאי, על עצמו, על שלא זכה ללמוד מרבי עקיבא:

חבל עליך בן עזאי, שלא שימשת את רבי עקיבא —

כלומר, חבל עליך בן עזאי שהנך תלמיד ותיק וחשוב, ולא שימשת אדם גדול כמו רבי עקיבא, אשר יודע להשיב תשובות מעולות כאלו.

עד כאן דברי הברייתא.

ומבאר עתה הגמרא את הראיה מברייתא זו לרבי אמי —

מאי תניא כוותיה דרבי אמי, היכן מצינו עא-א מברייתא זו ראייה לדברי רבי אמי, שדברי רבי אליעזר הם באופן שעשה בה מאמר?

דקתני כברייתא [בדברי רבי עקיבא], "בין שעשה בה מאמר ובין שלא עשה בה מאמר" — משמע שרבי עקיבא שמע את דברי רבי אליעזר באופן שעשה בה מאמר.

אי נמי [וכן יש ראייה] מרישא.

דקתני [בדברי רבי אליעזר]: משנכנסה לרשותו נגמרה לו, משבאת לרשותו אינו דין שתגמור לו.

ואי דברי רבי אליעזר הם בדלא קדיש, מאי שייך לשון "נגמרה לו"? הרי עדיין לא קידשה!?

תפשוט מיניה כשעשה בה מאמר — מוכח מזה, שדברי רבי אליעזר אמורים באופן שעשה בה מאמר, דהיינו קידושין.

ומפרשת הגמרא את המשך הברייתא:

מאי וכשאר דברים כן נדרים דקתני — מה הן שאר הדברים שמהם מביא רבי עקיבא ראייה לדבריו?

אמר רבא: הכי קתני —

הגמרא היא רק למאן דאמר מאמר לבית שמאי קונה קנין גמור. שלפי דבריו אין צורך להעמיד את המשנה בשעמד בדין. ולפי מאן דאמר מאמר אינו קונה קנין גמור, אין ראייה לספיקו של רבה.

כן אפילו אם מאמר אירוסין עושה בכל זאת יכול היבם להפר בלא האב כיון שהוא כבר חיוב במזונותיה והיא נודרת על דעתו? והר"ן והרשב"א מפרשים, שאכן ראית

מתניתין:

האומר לאשתו: כל נדרים שתדורי מכאן, מהיום, עד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין — לא אמר כלום [לא חל הקיום] (42).

ואם אמר: כל נדרים שתדורי עד שאבוא ממקום פלוני הרי הן מופרין —

רבי אליעזר אומר: מופר.

וחכמים אומרים: אינו מופר.

אמר רבי אליעזר לחכמים, יש לימוד של "קל וחומר" המוכיח את דברי:

אם מצינו שהבעל הפר נדרים שכבר חלו ובאו לכלל איסור —

וכי לא יפר נדרים שעדיין לא חלו, ועדיין לא באו לכלל איסור?

אמרו לו חכמים: הרי הוא אומר, "אישה יקימנו ואישה יפרנו",

אי אתה מודה שאין חייבין סקילה, כנערה המאורסה, על ביאה של אדם זר בשומרת יבם, אפילו כשהיא זקוקה ליבם אחד, ואפילו כאשר עשה בה מאמר.

ומוכח מזה, שאין היבמה נחשבת בשום אופן כארוסה. ואף לענין הפרת נדרים אינה נחשבת מאורסת.

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דיקא [ממשנתנו גם מבואר שזהו טעמו של רבי עקיבא],

שכתוב במשנה: אין יבמה גמורה לאישה כשם שארוסה גמורה לאישה.

ומשמע מזה שראיתו של רבי עקיבא היא מכך שרואים אנו שאין היבמה נחשבת כמאורסת לענין סקילה, אם בא עליה אדם זר. ולכן אף לענין הפרת נדרים אינה נחשבת כמאורסת (41).

41. כתב הר"ן שלמסקנת הגמרא אין טעמו של רבי עקיבא משום שאין זיקה אלא אפילו אם יש זיקה מכל מקום אינה נחשבת ארוסה לענין הפרת נדרים כשם שאינה נחשבת ארוסה לענין חיוב סקילה, ולפיכך כתב הר"ן שעל אף שקיימא לן שיש זיקה בכל זאת הלכה כדעת רבי עקיבא שאין היבם מיפר נדרי יבמתו. ומסתפק הר"ן בדין נערה המאורסה שמת בעלה והרי היא ממתינה ליבום, האם יכול אביה להפר לבד את נדריה כיוון שאין לו שותף שהרי היבם אינו יכול להפר, או שאינו יכול להפר משום שלענין זה כן נחשבת היבמה כמאורסת וצריך האב שותפות בהפרת נדריה ולא יוכל להפר לבד.

42. והטעם, משום שעל קיום לא יתכן לומר את הקל וחומר של רבי אליעזר בהמשך המשנה, ולכן אין סיבה לומר שתהא אפשרות לקיים את הנדר לפני שנדרה. [ר"ן]

41. כתב הר"ן שלמסקנת הגמרא אין טעמו של רבי עקיבא משום שאין זיקה אלא אפילו אם יש זיקה מכל מקום אינה נחשבת ארוסה לענין הפרת נדרים כשם שאינה נחשבת ארוסה לענין חיוב סקילה, ולפיכך כתב הר"ן שעל אף שקיימא לן שיש זיקה בכל זאת הלכה כדעת רבי עקיבא שאין היבם מיפר נדרי יבמתו. ומסתפק הר"ן בדין נערה המאורסה שמת בעלה והרי היא ממתינה ליבום, האם יכול אביה להפר לבד את נדריה כיוון שאין לו שותף שהרי היבם אינו יכול להפר, או שאינו יכול להפר משום שלענין זה כן נחשבת היבמה כמאורסת וצריך האב שותפות בהפרת נדריה ולא יוכל להפר לבד.

42. והטעם, משום שעל קיום לא יתכן לומר את הקל וחומר של רבי אליעזר בהמשך המשנה, ולכן אין סיבה לומר שתהא אפשרות לקיים את הנדר לפני שנדרה. [ר"ן]

הקיש הכתוב הפרה להקמה, ומלמד הכתוב —

את שבא לכלל הקם, בא לכלל הפר — רק נדר שחל, והינו "בר קיום", הוא גם "בר הפרה".

אבל נדר שלא בא לכלל הקם, לא בא לכלל הפר — נדר כזה שאינו בר הקמה, כיון שעדיין לא חל, גם אינו "בר הפרה".

גמרא:

איבעיא להו:

לדעת רבי אליעזר, שאפשר להפר נדרים עוד לפני שחלו, כיצד פועלת בהם ההפרה.

האם כאשר האשה או הבת נודרת, מיחל חלין הנדרים, ומיד הם בטלין, מכוח ההפרה של הבעל או האב.

או דלמא ההפרה מועילה לכך שנדרים אלו אפילו לא חלין כלל.

ושואלת הגמרא: למאי נפקא מינה בין צדדי הספק?

ע-ב ומבאר הגמרא:

כגון דאתפס אחרונא בהדין נדרא — שאמר על דבר מסוים שיהא זה כמו הדבר שנדרה עליו.

ואי אמרת חלין הנדרים, אז הווי תפיסותא [חלה התפסת הנדר], כיון שהנדר חל ואפשר להתפיס בו.

ואי אמרת לא חלין הנדרים כלל, אז לא חלה התפסת הנדר, כיון שלא איכא מששא בנדר

שלה, שהרי אינו חל כלל, ולא שייך להתפיס בו.

מאי?

ופשטינן ממתניתין:

תא שמע:

אמר רבי אליעזר: אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור, לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור.

ומכך שאמר רבי אליעזר שנדרים אלו קלים יותר להפרה משום שלא באו לכלל איסור —

שמע מינה שלא חלין הנדרים כלל.

כי אם הם היו חלים ומתבטלים, במה הם קלים יותר מכל נדר שחל ומפר אותו, ומהו הקל וחומר?

ודחינן: מי [וכי] קתני "שאינן באין לכלל איסור"?

הרי שלא "באו" קתני.

ולדבריך, שאינם חלים כלל, היה צריך לומר "שאינם באים".

אלא ודאי, הכונה היא, שבשעת ההפרה עדיין לא באו לכלל איסור, אבל כאשר היא נודרת, חלים הנדרים ובטלים מיד.

ואף שהם חלים, עדיין הם קלים משאר נדרים, היות ובשעה שחלו, כבר היתה הפרתם קיימת בעולם.

ופשטינן מברייתא: